

Arhivele Statului din România. 160 de ani de existență

SILVIA POPOVICI

În ansamblul valorilor culturale ale umanității, un loc aparte îl ocupă documentele de arhivă. Reflectând veridic procesele sociale ce se desfășoară în timp și spațiu, ele constituie oglinda fiecărei națiuni, reflectă trăsăturile proprii fiecărui popor, aportul său la dezvoltarea civilizației lumii întregi.

Deși pe teritoriul țării noastre existența documentelor este confirmată din vechime, o instituție specializată, cu atribuții speciale de păstrare și folosire a lor, a luat ființă acum 160 de ani (1831). Arhivele Statului din România sînt printre primele din Europa (Franța — 1792, Polonia — 1808, Marea Britanie — 1838, Irlanda — 1867, Grecia — 1914 etc.), constituite cu nobila misiune de a centraliza, conserva și valorifica documentele țării, opera sacră a secolelor, cum sugestiv l-a definit cel mai pasionat cercetător al lor, savantul Nicolae Iorga.

Aniversarea creării Arhivelor Statului oferă un bun prilej de subliniere a momentelor mai importante din istoria arhivelor românești, de rememorare a activității înaintașilor noștri arhiviști și de evidențiere a valorii tezaurului arhivistic național.

Stăruințele și eforturile susținute ale oamenilor de cultură care au lăsat moștenire pentru viitorime tezaurul arhivistic național, între care un mare rol l-au avut Gh. Asachi, I.H. Rădulescu, Gr. Alexandrescu, Vasile Alecsandri, C. Bolliac, C.D. Aricescu, N. Filimon, B.P. Hașdeu, D. Onciul, C. Moisil, A. Sacerdoțeanu, au reușit să imprime activității arhivistice un neîntrerupt progres.

Cu toate neajunsurile, cu toate piedicile — obiective sau subiective — arhivistica românească a cunoscut un drum ascendent din punctul de vedere al concepției, al legislației, conturîndu-se o valoroasă Școală românească de arhivistică. Rezultatul cel mai de preț al acestei activități îl constituie creșterea an de an a zestrei documentare a țării, iar încununarea ei o reprezintă crearea Fondului Arhivistic Național, care cuprinde astăzi, numai în depozitele Arhivelor Statului, peste 220 000 metri liniari poliță-raft de documente, organizate în circa 30 000 de fonduri și colecții arhivistice. La arhivele interne se adaugă o bogată colecție de microfilme, conținînd documente privitoare la istoria românilor, păstrate în arhive sau alte instituții din străinătate.

În 1924 a fost întemeiată Școala de arhivistică, care a dat științei istorice românești numeroși specialiști, au fost create arhive regionale, a fost editată „Revista Arhivelor” (1924), în care cercetătorii din domeniul istoriei, arhivisticii au publicat documente, studii cu privire la istoria poporului român.

În 1926 a fost creat Muzeul Arhivelor, ca mijloc de popularizare și evidențiere a bogăției Fondului Arhivistic Național. Surprinzând aspectele cele mai variate ale proceselor istorice, documentele aflate în depozitele Arhivelor Statului reflectă aspirațiile, sentimentele și idealurile poporului român.

Strângerea și conservarea documentelor nu înseamnă totul pentru Arhivele Statului. Constantin Moisil, director general în perioada 1923—1939, remarcă faptul că: „O arhivă, deși cuprinde depozite de acte vechi, nu trebuie să rămână o instituție moartă. Personalul ei are obligațiunea de a contribui cu informațiile sale la cunoașterea, lămurirea și dezlegarea problemelor istoriei naționale”.

Instituția a avut o activitate proprie de editare a unor lucrări științifice: instrumente de informare (îndrumătoare, indici cronologici, inventare științifice, cataloage, ediții de documente pe diverse teme, albume de paleografii străine, micromonografiile filialelor județene ale Arhivelor Statului ș.a.), ce oferă cercetătorilor posibilitatea cunoașterii instituției și a orientării în fondurile și colecțiile păstrate, informații aflate în documente. Documentele de arhivă au fost și sînt folosite și ca material ilustrativ în expoziții generale sau tematice.

Cel mai cunoscut aspect al activității Arhivelor Statului este legat de rezolvarea cererilor cetățenilor pentru obținerea unor drepturi, copii după acte, certificate de studii și de vechime în muncă, reconstituirea actelor de proprietate asupra pămîntului și a altor bunuri.

În cadrul măsurilor de protecție a arhivelor se înscrie și crearea fondului de asigurare pe baza microfilmării documentelor de valoare. O activitate intensă se desfășoară în laboratoarele D.G.A.S. pentru restaurarea documentelor deteriorate, legarea manuscriselor, dosarelor și cărților.

Arhivele Statului sînt o instituție de cultură adînc ancorată în actualitatea românească, care și îndeplinește cu răspundere nobila misiune de conservare și valorificare a tezaurului arhivistic național, izvor al cunoașterii istoriei țării.